

För nybörjare

I bigården

och veteraner

Natt. Och snöstorm river. Dör de och virvlar runt som svarta flingor nu?

Ur "Bi-dur" av Carl Magnus von Seth

Vintern med mörker blåst, regn och snö närmar sig. Bina har förberett sig länge. Ynglet som under höstmånaderna matas upp med extra tillskott av äggvita från pollen blir bra vinterbin.

SVEN-ÅKE NILSSON

De bin som har varit sommarens dragbin har gjort sitt och försvinner ur kupan. Vi biodlare har idag kanske svårt att inse att de första snöflingorna kan falla om två månader - även i Skåne.

Utfodring och alla efterarbeten så allt kommer i ordning inför den stundande vintern tillhör de tråkiga delarna av hobbyn. Glädjeämnen finns ju också, såsom den nya "årgång" av honung som nu väntar på sina kunder. De olika typerna av sorthonung som vi hemmatappare kan skörda passar fint till olika sorters ostar, korvar, skinkor osv. Jag ser honung som en smakförstärkare som i likhet med ett gott vin ger en extra krydda åt anrättningen. Som exempel passar lindhonung utmärkt till en vällagrad västerbottenost medan en mild vårhonung gifter sig bra med en lättrokt spickeskinka.

Efter det att slutsattningen är

gjord och samhällena har fått den första fodergivan tar jag paus i utfodringen för att sköta om drottningbyte. Därefter startar den egentliga höstutfodringen. Hur denna utfodring skall göras har diskuterats mycket. Man kan engångsutfodra dvs man ger allt foder i en giva. Alternativt kan man ge fodret i delgivor under en längre tid, upp till 3 till 4 veckor. Vad som rent generellt är bäst för bina är svårt att veta.

För min del har det visat sig att en utdragen utfodring ger det bästa resultatet. Bina behöver tid och utrymme för att hantera fodret. Det skall inverteras och flyttas omkring i yngelrummet så att det får rätt sam-

mansättning varefter det skall lagras i cellerna under täckvax. Allt detta för att fodret inte skall jäsa eller kristallisera under vintern. Samtidigt skall samhället hålla igång sin yngelproduktion. Utfodringen är en jobbig tid för samhället.

Jag använder strösocker som foder. Det rörs ner i varmvatten tills lösningen blir mättad dvs ca 60%. Bäst är att låta den varma lösningen stå och svalna under minst ett dygn så att de olösta kristallerna får tid att sjunka ner till kärlets botten.

Jag byggde mina första foderlådor av trä som rymde 6 kg socker. Dessa har jag nu ersatt med stapelbara foderspannar av plast som är betydligt

Höstens glädjämne!

6 kg foder åt gången i två plastspannar. Bina har springor mellan täckbrädorna för att dels komma åt hålen i locket dels hålla rent utanför spannarna. Med kuptaket på blir det bitätt utifrån.

billigare och lättare att hålla rena. Trä har en otäck benägenhet att suga åt sig socker. Det är svårt att diska bort med följd att jästsvampar kan växa och förorena binas foder. Foderspannarna är lätta att diska efter varje giva. Hygien vid utfodringen är viktig.

Bina i skälderhuskupor som invintras på 2 lådor får tre givor á 6 kg, som tillsammans med första fodergivan ger 20 kg. Jag utfodrar i regel varje veckohelg så att hela utfodringen tar ca en månad. Bina har stort utrymme så att yngelsättningen kan vara igång obehindrat under hela tiden. För bina i envåningsinvintring ger jag 15 kg också i tre givor á 4 kg.

Många tycker att jag ger för mycket vinterfoder. Visserligen skulle jag nog kunna spara några kg socker per samhälle. Men det medför att efter långa vintrar kan jag tvingas utfodra på våren. Det är både jobbigt och riskabelt. Jag offerar gärna lite socker för att slippa.

Jag antecknar noga fodergivorna. Särskilt noteras om något samhälle vägrar ta till sig foder. I sådana samhällen har man all anledning att undersöka vad detta kan bero på.

Slutslungning

Den honung som sattes till torkning vid slutskattningen skall nu slungas. Tidsbrist gör att den ibland stått på

tork i upp till två veckor. Det är absolut ingen nackdel att få den ordentligt torr. Längre torktid än så kan inte rekommenderas. Problem kan uppstå med vaxmalens larver.

För höstthonungen är torkningen särskilt viktig. Här finns möjligheter att få fram fin sorthonung med unika smaker. Det är framför allt mjölkörten på Linderödsåsen som sätter sin prägel på smaken på min höstthonung.

Röveri - ett gissel

Ett problem som inte så sällan förekommer i samband med utfodringen är röveri. Det är förstås en generell plåga som uppkommer så fort nektardrag inte finns. Det är förstås bina som får skulden. Vissa samhällen och t o m vissa biraser sägs vara mer tjuvaktiga än andra.

Jag vill påstå att det är biodlaren som är den skyldige genom att inte ha förebyggt röveriet. Bina gör ju det som vi och naturen avlat fram dem till, nämligen att dra in så mycket foder till kupan som möjligt.

För att förebygga röveri i samband med höstutfodringen så gäller i första hand att inte utfodra med varm eller ljummen foderlösning. Den skall vara kall. Vidare skall man alltid ha vatten med sig vid utfodringen för att kunna skölja händerna och tvätta bort allt spill.

Jag utfodrar på kvällen. På morgonen dagen efter kollar jag om något samhälle är utsatt för röveri. Extra stor trafik med uppretade bin på något fluster indikerar att det är röveri på gång.

Botemedlet är att i första hand stänga till flustret så att det rövade samhället lättare kan försvara sig. Fungerar inte detta är det förmodligen viselöshet hos samhället som är orsak. En utväg är då att helt enkelt flytta bort samhället som är utsatt.

Normalt utfodrar jag med full flusteröppning. Bina behöver bra ventilation, nu precis som under ett sommardrag.

Höstundersökning

Efter höstutfodringen öppnar jag alla samhällen och kontrollerar att yngelsättningen är ok.

Nu gäller det att upptäcka problem med drottningarna. En misslyckad drottningtillsättning, där drottningen fått skador, visar sig nu. Det händer att man får se en utkrupen drottningcell samtidigt som den tillsatta drottningen lägger ägg. Risken är stor att ungdrottningen inte hinner para sig och man har ett puckelynglande samhälle till våren.

Det brukar gå bra att tillsätta drottningar hela september och en bit in i oktober. Det är viktigt att spara

Besök i min bigård av biodlare från Landskrona inspirerade av "I Bigården"-spalten.

någon drottning så att ett sent byte kan göras.

I övrig gäller det vid höstundersökningen att se till att bimängden är tillräcklig för antalet ramar. Ta bort ramar om det behövs. Bina skall sitta trångt. Till sist ordnas så att kupisoleringen kommer på plats och att bikuporna är i ordning för vintern.

Höstundersökningen planerar jag i tiden så att apistanremsorna kan tas bort samtidigt. Det är viktigt att räkna in dessa och att samtliga remsor kommer bort från bina så att resistens hos varroakvalstren förhindras så långt som möjligt.

Glöm inte att ta en koll på cellerna med tanke på yngelrötan!

Efterarbeten

Det är lika bra att sätta igång med att röja upp efter den gångna bi-säsongen så fort som möjligt. Då det gäller fodergrejerna så skall de diskas och sköljas ordentligt. Detta arbete går lättare nu då jag slutat med foderballonger och lådor. Plastspannarna kan staplas och tar minimal plats.

Andra smågrejor som bitömmare, täckbrädor och drottningkassetter skrapas rena från vax så långt det går. Sen tvättas de rena i het tvättmedelslösning med en tillsats av kaustiksoda för att kunna förtvåla vaxet. Allt sköljes och torkas.

Då det gäller kakverket så sorteras ramarna in i tre kategorier.

- Ljusa fina som kan användas i yngelrum för nästa år
- Ljusa som kan användas i skattlådor
- Mörka som skall smältas ner

Förvaringen av ramarna sker i skattlådorna. Jag sätter in en skål med 80% ättiksyra i vaje skattlåde-stapel. Jag lägger en veke i syran och sluter till ordentligt uppe och nere så att syraången stannar kvar och sätter stopp för nose-masporerna. Det åtgår ca 2-3 dl syra på en stapel av 8 lådor. Skå-larna tar jag bort vid jultid och låter ramarna luftas.

De mörka ramarna som kasserats kan förstås skickas till ett vaxrenseri som smälter vaxet och tvättar ramarna. Jag gör detta arbete själv även om det tar alltför mycket tid i anspråk. Här kommer jag att försöka finna bättre metoder under kommande år.

Jag skär ut vaxet ur ramarna med kniv och lägger ner det i kokande vatten. Jag använder en eluppvärmd gryta som kan smälta ca 80 ramar åt gången. Smält vax med kockonger och trådar rörs om till en salig röra. Kockongerna trycks ner i vattnet med en sil som min hustru kallar mjölsikt. Jag skummar av vaxet med en skopa som alla känner igen från lumpens ärtsoppa. Det smälta vaxet öser jag med skopan till ett mindre kärl där det får svalna sakta till ett vaxblock.

Enklare är det att smälta avtäckningsvaxet. Jag använder i princip samma metod som för övrigt vax. Vaxblocken skickas till vaxrenseri för valsning till mellanväggar.

Ramarna tvättar jag i kokande tvättmedelslösning med tillsats av kaustiksoda så att vaxrester och sjukdomssmitta försvinner. Ramarna sköljes och torkas och trådas på nytt. Som jag nämnt tidigare använder jag endast 4 trådar i ramen för att göra arbetet enklare. Men jag är inte nöjd.

Det tar fortfarande för lång tid. Varje samhälle kräver omsmältning av i medeltal 10 – 15 ramar per år.

Uppsummering av biåret

Nu är det dags att sätta sig ner och försöka se tillbaka på biodlingen under den gångna säsongen. Alla är vi skyldiga att skicka in rapport till SBR för statistiken. Men för egen del är jag intresserad av hur jag nådde de mål jag ställde upp. Har jag fått den kvalitet på honungen som jag och kunderna önskade. Har avelsarbetet fungerat? Har nya drottningar blivit tillsatta så att folk kan vistas i bigården utan att bli attackerade av arga bin? Har jag hållit bisjukdomarna borta? Nu är det dags att planera för nästa år för att rätta till det som inte gick bra.

Jag brukar ta fram listan över vad jag saknat och önskat mig som jag antecknat i under säsongens arbete med bina. Detta är en bra kom-i-håg-lista för vinterns aktiviteter i snickarboden.

Det är kanske inte bara hårdvara som saknas. Mjukvara dvs kunnande som gör mig till en bättre biodlare och som gör min hobby intressantare behövs alltid kompletteras och förnyas. Det kommer snart en ny vår.

Slutord

Till alla Bitidningens läsare som följt mina artiklar under året vill jag rikta ett varmt tack, och ett speciellt tack till dem som gett mig kommentarer. Det har varit inspirerande.

Slutligen hoppas jag att mina tankar om biodlingen varit till nytta och glädje och önskar er all framgång med en intressant hobby. Slut för i år. •